

S PUTA PO SVETOJ ZEMLJI (II*)

Dinko Morović

Automobil juri asfaltiranom cestom prema Genezaretskom jezeru (Kineret ili Tiberijadsko jezero). U sumraku ljubičastoplava boja okolnih brda miješa se sa zelenoplavom bojom jezera; sve se stapa u jednu cjelinu. Čitavo ovo područje puno je kontrasta. Uz obalu jezera, naročito na području Tiberijade, krasno uređeni vrtovi; obrađena polja i voćnjaci ispresjecani su umjetnim ribnjacima. Tako se sve to proteže do Kafarnauma, a dalje je opet pustoš, pa je obala jezera na mjestima plodna, na mjestima kamenita, siva, neplodna, i da nema zelenog područja oko rijeke Jordana (koje me je podsjetilo na područja naše rijeke Zrmanje oko Obrovca), kameni krš stopio bi se posvema s obroncima Golana. U svakom je slučaju Galileja siromašnija od ostalih područja, pa se na putu od Nazareta do Tiberijade, a to je nešto više od tridesetak kilometara, susreće malo naselja, malo obrađene zemlje. Stoga oku upravo godi kad se uz asfaltni put ukaze bujnija vegetacija uz obalu jezera.

Posjetili smo ribare na jezeru. Budući da sam i sam neke vrste ribar (ihtolog), prirodno je da me je neobično zanimala posjeta jezeru na kojemu su nekoć lovili i oni koji su kasnije postali »ribari ljudi«. Topografski se, valjda, ništa nije promijenilo od vremena kad je na ovom jezeru Simun Petar rekao: Idem loviti ribu (Iv. 21).

Posjetili smo i nekoliko ribarskih kibuca. Ribari su sada modernizirani; mehanizirani lov, a i uzgoj ribe u kibucima izmijenio je doduše onaj ugođaj bacanja i dizanja mreže ljudskom rukom. Ali, mreže su bacali Isusovi sljedbenici, a mreže se bacaju i danas, a šljunčanu i kamenitu obalu jezera oplakuju valovi danas kao i pred gotovo dvije tisuće godina. Pa i ribe koje se love vjerojatno su iste vrste kao i one koje su plivale ovim jezerom i u Petrovica vrijeme.

U jezeru je najbrojnija riba Tilapija; najvjerojatnije je to ona riba kojom je bilo nahranjeno mnoštvo ljudi (Mat. 14); stručno se zove Tilapia galilaea (eng. St. Peter fish). To je vrlo lijepa riba, slična šaranu, a po ukusu slična ciplu. U jednom ribarskom kibucu bili smo pogošćeni, pa mi je, sjedeći uz te galilejske ribare i pričajući, sasvim prirodno došla pomisao na prizor kada Petar s družinom izvlači mreže krate ribom, kad je uz kruh i razgorjelu žeravu mirisala pečena riba, a Isus kazao apostolima: »Dodite i doručkujte« (Iv. 21).

U ovom materijaliziranom, tehnokratskom vremenu kad se već i priroda opasno ugrožava zagađivanjem, tako da to već postaje i alarmantno za bivstvovanje čovjeka na zemlji, ugođaj smirenja doživljen na ovom jezeru jednostavno kao da opominje. Priroda je lijepa, ona je u svoj svojoj veličanstvenosti djelo Stvoritelja. I Isus je volio prirodu, svoj skromni galilejski zavičaj, ovo jezero i mala ribarska mjesta na njemu, pa iako je njegov životni put bio vezan za Jeruzalem, ovdje u ovom kraju on vjerojatno provodi najljepše dane svoje mladosti, a i počeci njegova djelovanja vezani su za ovo jezero, Galilejsko more (Mat. 3, 18).

Na našem putovanju oko ovog jezera zaustavili smo se i u Tabghi. Prema tradiciji to je mjesto čuda s pet hljebova i dvije ribe. Na mjestu nekadašnje bizantske crkvice sada je podignuto moderno zdanje, ali se u crkvi nalazi vrlo zanimljiv stari mozaik i na istom prikazana vrlo primitivna košarica s hljebčićima uz dvije stilizirane ribe. Uz to postoje prikazi različitih ptica među kojima se posebno ističe paun raskošna repa, te motivi s obale jezera s divljim patkama i guskama. Oltar je modernog stila s likom Krista kojeg obasjava sunčana kugla. Ispred crkve se nalaze ostaci građevina iz rimskog doba. Nešto podalje, na jednoj hrđi koju oplakuju valovi jezera, sva sazidana od kamena, uzdiže se crkvice pod nazivom »crkva prvog apostola sv. Petra«. Imao sam sreću da je prilikom mog boravka u ovom kraju (1972) vladao rela-

* Naš poznati ihtolog dr. D. Morović objavio je prvi dio svojega putopisa u *Crkvi u svijetu*, br. 4, 1974, str. 384—385.

tivan mir, umukli su neko vrijeme topovi na Golanu, nije bilo ratne nape-
tosti, pa su putnici mogli u miru razgledavati ova povijesna i sveta mjesta.
I mogu kazati da se ne ostaje ravnodušan kod ovih spomenika...

Teško je riječima opisati sav onaj splet misli koje se neprestano isprepliću
u mom mozgu. U času dok sve gledam oko sebe mislim jedno, a u večer, kad
sjedim u sobi i nastojim srediti slijed misli i svoje dojmove baciti na papir,
izide nešto sasvim drugo. Skačem s predmeta na predmet, ne zapisujem u svom
dnevniku stručna opazanja, zaboravljam na geografske i ihtiološke podatke,
radi kojih sam zapravo ovdje — svi ti brojčani i tehnički podaci o ribnjacima,
ričama, njihovom uzgajanju naći će poslije mjesta u stručnom izvještaju —
moj namumni dnevnik ispunja se sad stranicama, rečenicama, koje me sjećaju,
pronjujate mladosti i upravo ovdje u Svetoj Zemlji sjećam se časovito svog
djetinjstva u Kaštel Lukšiću, priprema za prvu pričest, kad smo u prvom
sumraku sjedili u crkvenim klupama i slušali dragog nam don Kažu (don
Kazimir Fuigozi) koji nam je nastojao tumačiti što slikovitijim jezikom život
Spasiteljev, otk su se vani zrakom naganjale čiope (kosiri), a mi djeca jedva
čekali da završi taj sat pa da potrčimo u radosnom kliktanju na »Mala mora«.
Draga sjećanja na djetinjstvo javljaju se upravo sada kada prolazim stazama
Isusova djetinjstva. U svakom kamenu, u svakoj biljci, u svakom imenu na
zemljopisnoj karti kao da je i jedan dio moje mladosti. Ovo Galilejsko more
koje svojom razinom silazi ispod razine kore zemljine, ova mjesta s nama
stranim nazivima, usporedbe koje se i nehotice nameću čitanjem Biblije —
sve to unosi u moju dušu jedan čudan osjećaj.

Intelektualac sam dvadesetog stoljeća, prirodoslovac, kidan i premoren vrtlo-
gom suvremenog života, razočarani humanist (kako bi to, govoreći o našem
tipu ljudi, vrlo lijepo protumačio S. Zweig), koji je dugo lutao po bespuću
raznih filozofskih nazora i uvjerenja. I kroz čitav labirint svih mogućih ushi-
ćenja, maštanja, lutanja, trazenja smisla ovog našeg zemaljskog postojanja,
javlja se evo u zrelim godinama lik vjeroučitelja moje pučke škole, koji je
svojom blagim, dobroćudnim načinom usadivao u naše djetinje duše vjeru
i ljubav u Spasitelja.

I sada, jureći dalje od ovog jezera prema kibucu kod Afule, prolazeći podno
brda Tabor i ulazeći cestom u mjesto Isusova djetinjstva, u Nazaret, nepre-
stano mi kao u filmu prolaze pred očima dani moga djetinjstva, moje mladosti.
Nazaret, grad od preko trideset tisuća stanovnika, s brojnim crkvama i raznim
vjerskim ustanovama, sa svojom prekrasnom bazilikom Navještenja, s mnogo-
brojnim dućanima, daje dojam živahna grada. Nova crkva je vrlo lijepa
gradevina iako odskače svojim stilom. Sve sam pregledao, svugdje zavirio,
pažljivo slušao oca kapucina koji nam je talijanskim jezikom tumačio.

Ali, ikao sam u Svetoj Zemlji, u Nazaretu, gradiću Isusova djetinjstva, ponovo
se duboko vraćam u Kaštel Lukšić, u svoje djetinjstvo... Djed sjedi na
»taraci«, lagani proljetni vjetar prepliće srebrene niti njegove kose. Težaci
se vraćaju iz polja. Sumrak se spušta i polako obvija obronke brda, nadvija
se nad kućama i gotovo neopazice ulazi u dvorište, kuće, sobe. I najednom uz
lepet ptičjih krila, uz ciku dječurljige koja se igra na ulici, uz prvi odsjaj
Danice na nebu, razliježe se sa zvonika naše lijepe crkve zvuk zvona: pozdrav
Gospi.

I moj djed (kao i stotine drugih djedova širom Kaštela, a tko se toga ne sjeća?)
taj čas prozbori: »Anđeo gospodnji navijesti Mariji...«

Poslije, kad sam sređivao ove svoje putne bilješke s puta po Izraelu, čudio
sam se da sam ovako nešto napisao u svoj putni dnevnik.

Ali, što mogu. Svatko doživljava na svoj način. Mene je posjet Nazaretu i
ovim krajevima vratio mnogo godina unatrag i umjesto da opisujem veličan-
stvenu baziliku (a to ima u svakom vodiču i koliko je duga i visoka i tko je
njen graditelj) ja sam, eto, svoje misli bio uputio crkvi svog djetinjstva. Kao
da se naprosto želim vratiti natrag (a tko to ne bi želio, ako mu je djetinjstvo
bilo lijepo?).

Možda se i treba vratiti. Kad obaviš sve svoje dužnosti prema društvu u koje-
mu živiš i radiš, prema obitelji i prijateljima — možda je i najbolje vratiti
se bar mislima (kad se drukčije i ne može).

(Iz putne bilježnice)